

Omgaan met lastige mensen

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Zondag 11 februari 2024
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst zondag 11 februari 2024, voorganger: ds. Niels de Jong

Omgaan met lastige mensen

Bijbelgedeelte: Lucas 6: 27 - 38, 46-49

'Reageren zoals Jezus' is het thema waar we deze weken stil bij staan. We kijken naar een gedeelte waar Jezus onderwijs geeft hoe te reageren op moeilijke mensen en situaties. Dit is volgens Jezus niet zomaar een goede manier van leven, maar ook het beste fundament om je leven op te baseren.

Een van de grootste vragen van ons mensen is, altijd geweest ook, is deze vraag: wanneer leef je goed? Oftewel, wanneer ben je een goed mens? Grofweg zou je drie antwoorden kunnen geven. Het eerste antwoord is: als je maar geen kwaad doet, geen foute dingen doet. Religieuze mensen staan er soms zo ook in - heel hun streven komt hier op neer: voorkomen om fouten te maken. Het tweede categorie antwoord is: je leeft goed als je ieder het zijne geeft. Dus als mensen je wat geven, geef je terug; mensen die aardig doen, daar doe je ook aardig tegen; je hebt lief, de mensen die jou ook liefhebben. Dat is denk ik wat de meeste mensen wel proberen te doen, dat vinden we ook normaal en dan vinden mensen je al snel prima en OK. Een derde antwoord is: je doet altijd en iedereen goed – ongeacht hoe mensen tegen jou doen.

Als het gaat over die vraag 'wanneer ben je nu werkelijk goed?' dan zit Jezus Christus overduidelijk in die derde categorie. Hij is vaak heel kritisch op die eerste optie, zeker als godsdienstige leiders daarmee een obsessie lijken te hebben. Zij hebben er zo'n beetje een dagtaak aan om zichzelf en anderen te helpen om zich aan de regels te houden en fouten te voorkomen. Maar je fouten voorkomen en je aan de regels houden, is nog heel wat anders dan werkelijk het goede doen en liefhebben. Die tweede optie is het voor Jezus ook niet – want daar hoeft je niet goed voor te zijn om zo te leven. Volgens Jezus doen de meeste mensen wel, ook mensen die helemaal niet goed te noemen zijn, zondaren noemt hij ze. Zij leven ook vaak wel zo. Volgens Jezus ben je pas werkelijk goed als je 'altijd en iedereen goed doet' uit, ongeacht hoe mensen op jou reageren.

We snappen allemaal dat dit een lastige optie is. Want dat betekent dat mensen die je dwars zitten, mensen die je niet mag, mensen met heel andere ideeën en standpunten dan jij, mensen van andere achtergronden, mensen die heel anders zijn dan jij – dat je ook hen eerlijk en goed behandelt, dat je ook richting hen vrijgevig en vol liefde bent. Een lastige optie, maar volgens Jezus blijkt dan pas of je werkelijk goed bent. Je zou kunnen zeggen, het is zoals moeilijke tijden in een bedrijf laat zien wat een bedrijf echt belangrijk vindt. Of zoals moeilijkheden in je eigen leven, laten zien op welke vrienden je echt kunt bouwen. Zo zorgen moeilijke mensen ervoor dat zichtbaar wordt of je werkelijk goed bent – of toch niet en je zogenaamde goedheid al te selectief is.

Deze manier van leven – goed doen voor iedereen en altijd – legt Jezus in Lucas 6 uit. Hij geeft geen regels, geen adviezen, geen stappenplannen, geen zelfhulpplijstjes – en dat moet je er ook niet van gaan maken, zo zijn deze woorden niet bedoeld. Het zijn voorbeelden, waarmee hij deze goede manier van leven omschrijft.

Hele concrete voorbeelden waarmee je een idee krijgt van zo'n goed leven. Heb je vijanden lief, doe goed aan degenen die niet goed doen tegen jou, leen aan mensen waarvan je niet zeker weet of ze het teruggeven. En het is niet Jezus' bedoeling om een volledige lijst te geven, maar het gaat hem om het patroon. Je kunt het zelf gemakkelijk uitbreiden met: nodig mensen uit, ook die jou niet kunnen uitnodigen. Geef mensen respect, ook al geven mensen jou geen respect. Verdiep je in anderen, ook al verdiepen ze zich niet in jou. Wees open en eerlijk, ook al zijn anderen dat niet. Zegen mensen, ook al komt het in hen niet op om jou te zegenen. Bidt voor mensen, ook al bidden ze niet voor jou. Hou je aan je woord, ook al doen anderen alleen als het hen uitkomt. Zet die extra stap, ook al zetten mensen geen extra stap. Deel je bezittingen, ook al houden anderen alles voor zichzelf. Dat is het patroon van het leven dat Jezus goed noemt.

Even nog een misverstand uit de weg ruimen t.a.v. dit patroon. Jezus bedoelt niet dat je alles maar goed moet vinden. Want wat een ander ook doet, of zegt, of laat, of je aandoet – dat moet je zeker niet allemaal maar goed vinden. Ik zou zeggen, als een ander jou of een ander benadeelt, slecht behandelt of onrecht doet – en je hebt de mogelijkheid om dat te stoppen, dan moet je dat volgens mij doen. Maar – en dat bedoelt Jezus wel – ga niet terugslaan, ga niet hetzelfde gedrag vertonen, ga niet mee in het laag-bij-de-grond-manier van leven. Die verleiding is er altijd, maar dat niet. Je moet niet alles maar goed vinden, maar streef er wel naar om zelf goed te blijven.

Naast dit patroon van 'doe goed, ongeacht wat die ander doet' kan Jezus de manier van leven die Hem voor ogen staat ook samenvatten in twee zinnnetjes. De eerste samenvatting is de zogenaamde gulden regel: *behandel anderen zoals jij behandeld wil worden*. Dat lijkt wat op het ons bekende spreekwoord: *het kwaad dat u niet wil dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet*. Maar dat is alleen maar die optie van 'geen kwaad doen'. Jezus heeft nog wel wat meer voor ogen. Jezus heeft wat mooiers en beters voor ogen. *Behandel anderen zoals je wilt dat anderen jou behandelen*. Hoe willen wij dat anderen ons behandelen? Dat ze goed voor je zijn. Dat ze je rechtvaardig en eerlijk behandelen. Dat ze genadig zijn als je een fout maakt. Dat ze je helpen als je er niet uitkomt. Dat ze er voor je zijn als het je zelf niet meer lukt. Dat ze je het beste gunnen. Jezus zegt dan: *behandel zo ook een ander - of het nu je vriend is of vijand, of je er wat voor terug krijgt of niet*.

En de andere zin waarmee Jezus deze manier van leven samenvat is: *wees barmhartig zoals uw Vader in de hemel barmhartig is*. Barmhartig zijn is een warm hart hebben. Niet koud of kil, maar warm. Anders gezegd, dan heb je een hart dat zacht is. Niet hard of verbitterd, maar zacht. God heeft zo'n hart. Dat is al goed nieuws natuurlijk – en ook goed om je kinderen duidelijk te maken. Dat God, de grote, machtige, verheven God die alles in gang heeft gezet en alles met zorg heeft gemaakt, die heilig is, puur, zuiver, 100% waarheid, die alles ziet, iedereen kent, en zelfs weet wat er in het binnenste van mensen leeft – dat die God een warm hart heeft, dat klopt voor ieder mens. Voor een kind dat nog klein is en niets gezegd heeft, tot een stokoud iemand die al even hulpbehoevend is en richting iedereen die daar ergens tussen zit. Zo barmhartig zijn, zoals God – dat is goed-zijn en goed leven. Maar met deze voorbeelden, dat patroon, en die twee samenvattende zinnnetjes, krijgen we een beeld van het leven dat Jezus voor ogen staat. En hiermee geeft Jezus een antwoord op die vraag van alle tijden – wat is nu werkelijk een goed leven? Wanneer ben je nu echt een goed mens? Maar dit roept vragen op – of dit wel wenselijk is, of het haalbaar is, of we het wel willen en of we het wel kunnen. Laten we die vragen stuk voor stuk bespreken. Over de wenselijkheid van deze manier van leven – daar is altijd verschil van mening over geweest. Om even twee uitersten te noemen van buiten de kerk. Mahatma Gandhi vond dit groots onderwijs. Moreel zeer hoogstaand. Al vond hij het tegenvallen hoe serieus christenen dit in praktijk probeerden te brengen. Hij probeerde het zelf wel – o.a. met een geweldloze revolutie in zijn thuisland India en met verzoeningsacties tussen moslims en hindoes.

Helemaal aan de andere kant staat iemand als Friedrich Nietzsche. Die vond deze manier van leven niets en fel heeft hij dit bekritiseerd. Hij vond dit onderwijs van Jezus veel te slap, iets voor zwakke mensen, moreel verwerpelijk. Ik denk dat inmiddels de algemene opinie – in ieder geval in het Westen – dichterbij Gandhi ligt dan bij Nietzsche. De grootste vraag is voor ons daarom niet meer of dit onderwijs van Jezus wel echt mooi, goed en wenselijk is, maar veel meer: is dit wel haalbaar?

Ik vermoed dat – zeker bij christenen, mensen die zich associëren met Jezus – de meerderheid denkt dat dit onderwijs van Jezus uit Lucas 6 meer iets is voor gevorderde christenen. Een soort pluspakket - dat voor de meeste mensen toch wat te hoog gegrepen is. Natuurlijk zullen christenen vinden dat ook als je jezelf als iemand ziet die zijn weg in het leven al struikelend probeert te vinden, je dit onderwijs van Jezus vooral moet lezen en bestuderen. En het is ook mooi als je in je leven er hier of daar wat in kunt groeien. Maar echt leven zoals deze woorden, gaat toch niet lukken. Daarvoor ligt deze lat van Jezus in Lucas 6 te hoog, zo is de gangbare gedachte. Maar dan begrijpen we het verkeerd. Jezus legt hier geen lat zo hoog neer die duidelijk maakt dat wij er nog lang niet zijn; geen idealen die we toch niet halen. Nee, Jezus schildert hier jouw en mijn mogelijkheden. Want Jezus is – zo begint het verhaal in Lucas 6 – net afgedaald van een heuvel en staat midden tussen de mensen in. En in die menigte - waar natuurlijk ook rijk en groen, arm en rijk, jong en oud door elkaar heen zat – sprak hij iedereen aan. Dit onderwijs is niet voor een plusklas of een select groepje leerlingen, maar voor iedereen. Omdat Jezus het blijkbaar ook voor iedereen mogelijk acht deze manier van leven. Het kost misschien tijd om daar te komen, dit leven ligt misschien wel in de verte en je bent er niet zomaar. Maar wie je ook bent en wat er ook is gebeurd – je kunt er wel komen, zij het stap voor stap. Maar als deze manier van leven mooi is, als het dan haalbaar is om deze manier van leven eigen te maken, is er nog deze vraag: willen we dit wel? Willen we wel zo reageren op mensen die lastig zijn of lastig doen? Mensen die ons dwarszitten, naar beneden trekken, zo anders zijn – willen we dan deze moeite doen? Want vanzelf gaat dat niet. Ik weet nog van een situatie van niet zo lang geleden waarin ik me met mijn goeie gedrag een half jaar ergens voor had ingezet. Maar vervolgens draaide degene met wie ik een half jaar samenwerkte, letterlijk zijn rug om en serveerde me af. Tja, dan krijg je toch als vanzelf gedachten als 'ik weet ook nog wel iets over hem'. Of 'nu kan die hem ook terug krijgen ook'. En barmhartigheid is ook gelijk een heel stuk minder makkelijk. En zo hebben we allemaal onze voorbeelden van mensen die voor ons lastig waren en waardoor we het ook moeilijk vonden om goed te zijn en goed te doen.

Maar waarom zou je daarvoor moeite doen – om alleen over na te denken wat werkelijk de goede, eerlijke reactie zou zijn? Jezus legt dat aan het eind van Lucas 6 uit. Jezus zegt daar: omdat het 't verschil is tussen onderuit gaan in je leven en staande blijven. Als je niet voor deze manier van leven van Jezus gaat, als je een andere levensfilosofie hebt, bijvoorbeeld geen fouten maken of ieder het zijne geven, dan heb je een wankel basis. Jezus vergelijkt dat met iemand die zijn huis op het zand van een strand bouwt. Als er dan storm komt – oftewel er zijn mensen moeilijkheden, moeilijke mensen, moeilijke situaties, moeilijk gedrag – dan ga je onderuit. In boosheid en bitterheid bijvoorbeeld – of die nu naar buiten komt of naar binnen slaat. Voor je het weet, denk of zeg of doe je nare dingen. Het kan ook anders, zegt Jezus. Als je wel voor deze manier van leven gaat, ben je als iemand die zijn huis op een rots bouwt. Dan sta je stevig – wat er ook gebeurt aan lastige zaken en lastige mensen, dan kun je ermee omgaan. Dan trekt dat je niet naar beneden, maar dan blijft je levenshuis staan. Even de brug naar jullie als jullie je kinderen laten dopen vandaag. Natuurlijk hoop je dat je kind staande blijft, dat hun levenshuis een stevige basis heeft. En dat is dus deze manier van leven die Jezus schetst. In dat leven mag je ze voorgaan. Dat is wat je ook straks – om ze voor te gaan in dit leven in het spoor van Jezus. Dat zal je niet foutloos gaan doen. Maar ze gaan het natuurlijk wel merken of je deze manier van leven ten minste probeert in praktijk te brengen of niet. En hoe meer ze zien dat jij met deze manier van leven goed uitkomt, hoe meer kans dat ze later deze manier van leven ook gaan praktiseren.

Laatste vraag. Maar hoe kun je zo gaan leven? Dat je wat er ook gebeurt, wie je ook tegenkomt, dat je goed blijft doen, vergeven, delen, liefhebben, eerlijk zijn, etc. Hoe kun je zo gaan leven?

Door naar Jezus te kijken en te beseffen dat Hij zo gereageerd heeft op ons. Ook toen wij lastig waren, onverschillig, onwelwillend, koud, afwijzend. Hij was genadig, goed, vol liefde. Ook toen wij ons verzetten, misschien wel vijandig, weglappend, ons van Hem afkerend. Hij heeft ons lief. Wij die hem nooit zouden kunnen teruggeven wat Hij ons gaf, Hij bleef geven, ons verwelkomen, ons een thuis bieden. Ook al weet Hij al onze merkwaardigheden, fouten, misstappen, alles wat er gebeurd is – Zijn hart blijft kloppen voor ons. Hoe we Hem ook behandelden, Hij behandelde ons goed en genadig.

Als je dat beseft. Als je dat ziet. Dan ga je veranderen. En hoe langer je naar Jezus kijkt, hoe beter je luistert naar zijn voorbeelden en verhalen, hoe meer je op Hem gaat vertrouwen - dan ga je veranderen, van binnenuit. Je kan het ook op andere manieren proberen goed te leven, maar dat werkt niet, dat sta je op een wankele basis. Als je bijvoorbeeld denkt dat je op je wilskracht wel heel ver komt, of als je denkt dat het vanwege je opvoeding wel goed komt, of als je denkt dat de groep waar je toe behoort wel maakt dat je goed zit, als je denkt dat je de vergelijking met anderen wel kan doorstaan en dat dat wel genoeg zegt, als je denkt dat je reputatie, je status al genoeg doet – dan zit je mis. Dat is allemaal bouwen op zand. En dan ga je zomaar opeens gigantisch onderuit. Dan blijkt het allemaal maar buitenkant te zijn – maar echt goed mens ben je niet geworden in je leven. De manier van leven 'van goed doen voor iedereen en dan altijd' – die manier van Jezus. Die krijg je alleen maar als je beseft dat Jezus voor jou goed was. het bij Jezus zoekt, naar hem kijkt en luistert, op Hem vertrouwt, bij Hem vergeving vindt en opnieuw begint. Dan komt er langzaam maar zeker dat goede leven. Dan komt er langzaam maar zeker dat patroon dat je meer doet dan het gewone, verder gaat in oprechtheid, liefde en vrijgevigheid dan mensen jou geven. Dat patroon van Jezus wordt jouw patroon. Die barmhartigheid die Hij had, wordt langzaam maar zeker jouw barmhartigheid.

Vanzelf gaat het niet en makkelijk is het niet. De kinderbijbel van mijn jongste dochter heeft dat goed gezien. Daar zie je een man bouwen die even snel een huisje in elkaar flanst op een plekje dat hij al vrij snel tegenkomt. Een paar planken tegen elkaar en klaar is kees. Maar dat huis stort dan binnen de kortste keren in. En terecht laat die kinderbijbel ook die andere man zien die zijn huis bouwt op een rots. Van die man staat dat hij puft en sjouwt en hijgt en puft en sjouwt, maar dat het hem dan toch lukt om dat huis op de rots te bouwen. En zijn huis stort niet in. Vanzelf gaat deze manier van leven niet. Makkelijk is het ook niet altijd. Maar uiteindelijk verreweg de beste basis voor je leven. En dat voor je kinderen.

Amen.

